

Liliana CREANGĂ,

doctor în drept, conferențiar universitar,
șef al Catedrei „Drept public și securitate a frontierei”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

SECURIZAREA FRONTIERELOR REPUBLICII MOLDOVA CA MĂSURĂ STRATEGICĂ DE COMBATERE A TERORISMULUI, SEPARATISMULUI ȘI MIGRAȚIEI ILEGALE

Rezumat

Modul de raportare a statului la o problematică, temă sau situație din mediul de securitate promovat în scopul asigurării prosperității, protecției și securității cetățenilor săi constituie baza pentru dezvoltarea obiectivelor naționale interne și externe care garantează existența și identitatea statului, stabilitatea și continuitatea acestuia și definește misiunea și scopul acesteia. În scopul prevenirii deficienței funcțional sistemice, structurale care poate fi exploatată sau poate contribui la materializarea unei amenințări sau risc, determinând slăbirea capacității statului de a diminua impactul evenimentelor cu potențial de afectare gravă a funcționării normale a instituțiilor sale, a vieții și integrității fizice a cetățenilor și a organizării comunităților umane, precum și a capacității de protejare, apărare și promovare a valorilor, intereselor și obiectivelor naționale de securitate, statul este dator să întreprindă măsuri de securizare a frontierelor.

Cuvinte-cheie: securizarea frontierelor; securitate națională și internațională; conflicte regionale; rețele teroriste.

Summary

Reporting module of the state to a issue, theme or situation in the field of security promoted in order to ensure prosperity, protection and security of its citizens constitutes the basis for development of internal and external national objectives which guarantee the existence, identity, stability and continuity of the state, and defines the mission and its purpose. In order to prevent systemic/structural functional deficiency which can be exploited or may contribute to the materialization of a threat or risk, causing weakening of the state capacity to diminish the impact of events with potential serious impairment to the normal operation of its institutions, citizens life and physical integrity and the organization of human communities, as well as the ability to protect, defend and promote the national values, interests and objectives of security, the state is obliged to take measures to secure the borders.

Keywords: borders security; national and international security; regional conflicts; terrorist networks.

Astăzi mai mult ca oricând creșterea în intensitate a terorismului și a focarelor separatiste a devenit o realitate ce nu poate fi contestată și a cărei abordare impune profesionalism, responsabilitate și cooperare, atât pe plan intern între organele securității statului, cât și în raport cu serviciile aliate sau partenere.

Modul de raportare a statului la această problematică din mediul de securitate trebuie să aibă drept scop: asigurarea prosperității, protecției și securității cetățenilor Republicii Moldova, aspecte deloc de neglijat, deoarece garantează existența și identitatea statului, stabilitatea și continuitatea acestuia. Pentru garantarea integrității teritoriale, Republica Moldova este datoare să întreprindă măsuri

de securizare a frontierelor, măsuri ce pot contribui la prevenirea materializării unei amenințări, prevenirea unor evenimente ce pot afecta funcționarea normală a instituțiilor de stat, a vieții și integrității fizice a cetățenilor, precum și a capacității de protejare, apărare și promovare a valorilor, intereselor și obiectivelor naționale de securitate.

Politicile Republicii Moldova în domeniul asigurării securității naționale au la bază evoluțiile amenințărilor existente și posibile pentru securitatea țării. În procesul elaborării lor se iau în calcul interesele principalilor actori politici internaționali, deoarece securitatea națională nu poate fi concepută decât în contextul securității internaționale. Uniunea Europeană, NATO, Federația Rusă și SUA astăzi sunt elemente importante în arhitectura continentală de securitate. Republica Moldova este obligată să țină cont de interesele României, Ucrainei, Turciei și ale altor țări cu care cooperează în vederea asigurării securității regionale.

Republica Moldova are frontiere comune cu România și Ucraina, cu ambele state având un trecut istoric comun și cu fiecare menținând relații bilaterale de prietenie și de fortificare a propriilor interese, inclusiv de securitate. Necesitatea securizării frontierelor Republicii Moldova este dictată de doi factori: pe de o parte, din cauza diferendului transnistrean autoritățile de la Chișinău nu controlează o porțiune din hotarul țării cu Ucraina, fapt ce implică riscuri majore asupra securității naționale, gen separatismul, migrația ilegală, traficul de arme, terorismul, iar, pe de altă parte, țara noastră se află în imediata vecinătate cu Uniunea Europeană, ceea ce necesită o continuă securizare a frontierelor conform criteriilor europene [1].

Dacă facem o retrospectivă a evenimentelor care au contribuit la declanșarea celor doi factori responsabili de stabilirea priorităților de securizare a frontierei, ne întoarcem în anul 2003, când noua politică fiscală și vamală a autorităților de la Chișinău a fost coroborată cu îmbunătățirea cooperării transfrontaliere dintre Chișinău și Kiev. S-a reușit, astfel, încheierea unui acord vamal și de control grăniceresc privind porțiunea transnistreană a frontierei moldo-ucrainene, înțelegere promovată și mediată de către comisarul european pentru relații externe Chris Patten, aceasta fiind una din dovezile trecerii UE de la expectativă la implicare în chestiunea conflictului. Baza acordului o reprezenta soluția bună a constituirii de posturi vamale mixte pe teritoriul ucrainean, pentru a evita și anula astfel activitatea vamală *de facto* a separatiștilor transnistreni. Deși un document adițional a fost adoptat în ianuarie 2004, regimul Kucima nu a implementat prevederile acordului. Acest fapt a influențat decisiv asupra eforturilor guvernului de la Chișinău de blocadă comercială a Transnistriei, în urma episodului închiderii forțate a școlilor cu predare în limba română de către liderii secesioniști de la Tiraspol.

Monitorizarea mixtă actuală, cu participarea OSCE, a porțiunii transnistrene a frontierei moldo-ucrainene, nu presupune restabilirea necondiționată a spațiului vamal unic al Republicii Moldova, și nici înlăturarea necondiționată a actualului regim de la Tiraspol. Invocând principiul suveranității Republicii Moldova, autoritățile ucrainene se contrazic faptic, întrucât doar posturile vamale mixte moldo-ucrainene, iar nu cele ilegale, de contrabandă, tiraspoleano-ucrainene, pot asigura restabilirea spațiului vamal unic și stoparea fluxului economic ilegal ce alimentează trăinicia regimului de la Tiraspol.

Tot Ucraina permite survolul avioanelor militare rusești cu aterizarea pe aeroportul militar de la Tiraspol, ignorând faptul că aceste zboruri se efectuează fără permisiunea forurilor abilitate ale Republicii Moldova. În situația în care oficialitățile moldovenești, precum și misiunea OSCE, nu controlează acest aeroport, aceste zboruri pot fi folosite pentru traficul ilegal de persoane, armament, alte bunuri și substanțe ilicite. Or, Ucraina ar putea impune condiția ca aceste zboruri să se efectueze prin aeroportul de la Chișinău, cu asigurarea controlului vamal mixt din partea Republicii Moldova și a misiunii OSCE.

Accederea la asistența financiară internațională și în primul rând din partea UE este un alt motiv pentru securizarea frontierelor conform criteriilor europene.

Capacitatea de asumare și utilizare eficientă a unor astfel de fonduri constituie un criteriu important în deschiderea de noi perspective pozitive cu partenerii occidentali. Un atare test l-a constituit grantul acordat de UE și Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) în Moldova pentru securizarea frontierelor Republicii Moldova în cadrul proiectului de consolidare a managementului controlului la frontieră (2005). Obiectivul major al acestui proiect l-a constituit reducerea migrației ilegale și traficului de droguri, combaterea terorismului și a crimei organizate. Proiectul, în valoare de 1 942 500 euro a fost implementat timp de un an și a avut drept scop înzestrarea cu echipament specializat și cu o infrastructură adecvată a 5 puncte de trecere a frontierei: Criva-Mămăliga, Medveja-Zeliona, Larga-Kelmenți, Briceni-Rosoșeni și Giurgiulești-Reni.

Conform art.11 din Constituție [2], Republica Moldova proclamă neutralitatea sa permanentă, iar prezența trupelor străine pe teritoriul său este interzisă. Din păcate, problematica de securitate a acestui stat nu a fost rezolvată de la sine prin postularea acestui principiu, ci, dimpotrivă, realitățile geopolitice și geostrategice din Republica Moldova sunt decisiv influențate de conflictul transnistrean.

În aceste circumstanțe, reforma sectorului de securitate a fost și rămâne a fi o componentă obligatorie a procesului de democratizare în perspectiva integrării europene și euroatlantice. Conflictul transnistrean constituie deopotrivă necesitatea, dar și oportunitatea realizării unei reforme a sectorului de securitate viabile, întrucât faza confruntărilor militare propriu-zise (sfârșitul anului 1991-iunie 1992, luptele de la Tighina și Dubăsari) coincide cu începutul statalității Republicii Moldova. Înfrângerea forțelor moldovenești de către separatiști și acordul survenit între Chișinău și Moscova (iulie 1992) a legitimat continuarea prezenței trupelor rusești în Transnistria în calitate de forțe de menținere a păcii, o zonă demilitarizată de securitate, sub supravegherea trilaterală rusească, moldovenească și transnistreană, fiind teoretic instituită. Această zonă de securitate s-a dovedit nici pe departe a fi demilitarizată, ci transformată într-o graniță *de facto* prin popularea sa cu trupe, unități de grăniceri și posturi vamale ale regiunii separatist

Astăzi, Republica Moldova se află în perioada de pregătire a unei noi Strategii de Securitate Națională. Este vorba despre un document care va aduce la zi baza legislativă în domeniul securității Republicii Moldova, un document asumat politic și care trebuie să răspundă preocupărilor populației privind amenințările, riscurile și vulnerabilitățile din domeniul securității Republicii Moldova, să-i dea

încrederea că instituțiile statului pot să îndeplinească una dintre principalele atribuții ale unui stat, apărarea securității teritoriului, cetățenilor și instituțiilor Republicii Moldova [3].

Potrivit documentului, Republica Moldova se confruntă cu riscuri și amenințări la adresa securității sale atât de ordin extern, cât și intern. Printre amenințările externe majore figurează instabilitatea regională, conflictul din estul Ucrainei și riscul extinderii acestuia în Republica Moldova, implicarea cetățenilor străini în probleme de politică internă și susținerea regimului separatist de la Tiraspol. Principala amenințare de ordin intern este corupția în organele de stat, conform documentului, precum și instabilitatea din sectorul bancar [4].

La nivel european, riscurile și amenințările ce se regăsesc în Strategia de Securitate a UE se referă la:

- terorismul internațional;
- proliferarea armelor de distrugere în masă;
- conflictele regionale;
- existența unor structuri statale slabe sau eșuate, sau a riscului transformării unor state tinere în asemenea forme statale;
- crima organizată.

Rețelele teroriste internaționale au acces la tehnologia modernă și se pot folosi de transferuri bancare și mijloace de comunicare rapidă, de infrastructura și asistența oferite de organizații extremiste, de suportul criminalității transfrontaliere ori de sprijinul regimurilor corupte sau incapabile să guverneze democratic.

Caracterul deschis al societăților democratice moderne, ca și modul complex și contradictoriu în care se manifestă diferite aspecte ale globalizării, determină ca atât fiecare stat în parte, cât și comunitatea internațională, în ansamblu, să rămână vulnerabile în fața terorismului internațional. Din această cauză, imperativul contracarării acestui flagel și al cooperării forțelor democratice, pentru contracararea lui – inclusiv prin acțiuni comune desfășurate în zonele care generează terorism – constituie o cerință vitală.

Proliferarea armelor de distrugere în masă se referă, în principal, la armele nucleare, chimice, biologice și radiologice și constituie o altă amenințare deosebit de gravă, sub raportul potențialului de distrugere, în condițiile în care accesul la astfel de mijloace devine tot mai ușor din punct de vedere tehnologic, iar tentația dobândirii lor sporește amenințător.

Unele state posesoare dezvoltă noi tipuri de mijloace de luptă, în timp ce se amplifică preocupările pentru perfecționarea mijloacelor de transport la țintă, în primul rând rachetele purtătoare. Posibilitatea folosirii unor astfel de mijloace în cadrul operațiilor militare nu poate fi ignorată. Eficiența controlului unor guverne asupra mijloacelor de luptă existente, componentelor în curs de realizare și tehnologiilor de fabricație scade alarmant. Concomitent, scad garanțiile legate de comportamentul responsabil al autorităților ce intră în posesia lor, îndeosebi în cazul regimurilor animate de ideologii politice sau religioase extremiste.

Riscul de disoluție a autorităților administrației centrale sau de evoluție anarhică a unor state posesoare de arme de distrugere în masă este important, ca și autoritatea redusă exercitată de unele guverne asupra structurilor militare, precum

și existența unor regiuni în afara controlului statal, favorizează dezvoltarea pieței negre pentru astfel de mijloace.

Conflictele regionale și separatiste sunt o permanență în spațiul est-european și postsovietic, în pofida evoluțiilor pozitive din ultimul deceniu și jumătate, evoluții care au făcut din Europa un loc mai sigur și mai prosper. Aceste tipologii de conflicte etnice, religioase sau separatiste au puternice implicații pentru pacea și securitatea regională și europeană.

Produs al dezmembrării, mai mult sau mai puțin violente, a unor state multinaționale din zonă, conflictele interetnice sau religioase au un puternic substrat politic și reprezintă o amenințare gravă la adresa securității regionale, chiar dacă, în urma unor importante eforturi ale comunității internaționale, majoritatea acestora sunt ținute sub control. Totuși nu poate fi ignorată posibilitatea ca aceste conflicte înghețate să poată fi potențate de administratorul sistemului de menținere a păcii și reprezintă o amenințare la adresa integrității teritoriale a statelor noi apărute în Europa.

Mai mult, soluții ale acestor conflicte ce ar compromite independența, ar impune formule de suveranitate limitată sau control al unor prerogative ale statelor precum cele de a-și alege liber și de sine stătător soluțiile de securitate, prosperitate și alianțe, toate acestea rămân amenințări pe termen lung la adresa securității statelor din regiune, ale statelor din întreaga lume.

Prin numărul lor mare, aceste conflicte – alături de alte stări tensionate, tendințe separatiste, dispute teritoriale și situații de instabilitate – generează incertitudine, determină irosirea resurselor și perpetuează sărăcia. Ele alimentează, de asemenea, alte forme de violență și criminalitate și favorizează terorismul.

Criminalitatea transnațională organizată reprezintă o amenințare globală în evoluție, care a dobândit capacitatea de a influența politica statelor și activitatea instituțiilor democratice. Ea constituie atât o expresie a proliferării unor fenomene negative care se amplifică în condițiile globalizării, cât și o consecință directă a gestionării ineficiente a schimbărilor politice, economice și sociale profunde care s-au produs în Europa Centrală, de Est și de Sud-Est în procesul de dispariție a regimurilor comuniste.

Pe fondul unei astfel de situații, rămân amenințări la adresa securității activității criminale precum:

- trafic ilegal de armament, muniții și explozivi;
- trafic de narcotice;
- migrație ilegală și trafic de ființe umane;
- trafic de produse contrafăcute;
- activități de spălare a banilor și alte aspecte ale criminalității economico-financiare.

Prin natura și amploarea lor, activitățile criminalității transfrontaliere sunt favorizate de existența conflictelor locale și acestea, la rândul lor, pot favoriza terorismul și proliferarea armelor de distrugere în masă, sau pot să contribuie la perpetuarea regimurilor separatiste.

Existența unor structuri statale slabe nu face decât să potențeze amenințările teroriste – din cauza ușurinței grupărilor de a coabita cu un stat slab și corupt – dar

și a grupărilor criminale – așa cum într-un stat slab, conflictele interne și separatiste sunt potențate sau lesne de creat.

Astăzi, securitatea internațională este vulnerabilă din cauza prezenței următoarelor categorii de amenințări:

1. accesul la arme al populației civile;
2. lipsa regimului de control adecvat al armelor mici pe teritoriul statelor;
3. guvernare ineficientă;
4. calitatea slabă a actului de guvernare;
5. lipsa capacității de gestionare a crizelor;
6. slaba calitate de decizie în criză;
7. amenințări la adresa infrastructurii critice;
8. corupția.

Una din amenințările la adresa securității și integrității Republicii Moldova o constituie separatismul, fiind vorba, de raioanele din stânga Nistrului. Pentru securizarea frontierei de est a Republicii Moldova este necesară soluționarea problemei privind porțiunea necontrolată a frontierei regiunii transnistrene la limita care o desparte de Ucraina. Având în vedere că o mare parte a acestei frontiere se întinde de-a lungul așa-numitei frontiere a autoproclamatei republici moldovenești nistrene, este evidentă dificultatea de a preîntâmpina migrația tranfrontalieră, traficul de arme și droguri, crima organizată.

O altă amenințare la adresa securității și integrității Republicii Moldova o reprezintă multiplele tentative de penetrare și legalizare a simpatizanților grupărilor teroriste internaționale: Hezbollah, Hamas, Frații musulmani, Lupii suri și ai aripii extremiste a Partidului Muncitorilor din Kurdistan. Obiectivele principale ale reprezentanților grupărilor teroriste, care încearcă să se legalizeze în țara noastră, sunt: crearea infrastructurii economice pentru susținerea structurilor lor militare; eschivarea de la urmărirea penală în țările de origine; crearea centrelor de instruire ideologică a noilor membri; pregătirea actelor teroriste ce urmează a fi săvârșite pe teritoriile statelor terțe; obținerea cetățeniei Republicii Moldova ce acordă dreptul deplasării în statele europene [5].

Reieșind din cele expuse mai sus, constatăm că securizarea frontierelor constituie o măsură ce se înscrie și în obiectivele de combatere a terorismului promovate de Republica Moldova, care, situată fiind în zona Europei de Sud-Est, se află în componența așa-numitului „brâu al instabilității”, ce se întinde de la Asia de Sud-Est, prin Orientul Apropiat, Caucaz, până în Balcani, regiune cu prezența activă a grupărilor teroriste și extremiste.

Republica Moldova s-a inclus activ într-o largă cooperare în domeniul securității cu statele sud-est europene, deoarece acestea dispun de numeroase posibilități de diminuare a problemelor de securitate și de o racordare consolidată la sistemele de integrare subregională, ca o componentă a procesului de integrare europeană. Legea Republicii Moldova cu privire la securitatea statului prevede coordonarea cu alte state a eforturilor în vederea descoperirii, prevenirii și contracarării eventualelor amenințări la adresa securității statului [6].

Totuși strategia Republicii Moldova în sistemul european de securitate rămâne a fi incertă.

Pentru securizarea frontierelor Republicii Moldova este necesar de a realiza un șir de măsuri sistemice, printre care consolidarea nivelului de cooperare pe plan bilateral și regional; instituirea unui mecanism viabil privind schimbul de date ce vizează traficul de arme și stupefiante, spălare de bani, în special prin Transnistria; schimbul de informații în regim real privind persoanele implicate în traficul de ființe umane, care acționează pe teritoriul Republicii Moldova; organizarea unei infrastructuri de control al hotarelor estice, promovată prin programul de asistență acordat de UE; securizarea hotarului cu România, spre a reduce numărul de persoane care tranzitează ilegal Republica Moldova pentru a ajunge în Europa [7].

În același context se impun ca necesare: sporirea protecției hotarelor externe pentru a contracara accesul ilegal al teroriștilor cunoscuți sau suspecți de săvârșirea actelor teroriste pe teritoriul statelor UE; perfecționarea continuă a tehnologiilor informaționale de la punctele de trecere a frontierei de stat, în special a celor ce țin de monitorizarea fluxului de persoane care intră/ies în/din țară; completarea sistematică a băncilor centralizate de date ce vizează persoanele date în căutare, suspectate de pregătirea și săvârșirea actelor teroriste.

O contribuție considerabilă la asigurarea securității frontierelor Republicii Moldova au SUA și Uniunea Europeană, exercitată prin intermediul proiectelor implementate în cadrul EUBAM și FRONTEX dar și prin modernizarea poliției de frontieră, reformarea generală a instituțiilor de securitate și apărare.

Poliția de frontieră implementează proiecte de asistență prin intermediul Agenției pentru Frontierele Uniunii Europene (FRONTEX), care are menirea de a furniza informații cu privire la evaluarea riscurilor, parte componentă a efortului de a consolida controalele și supravegherea la frontiera externă a UE. Prin intermediul acestei agenții, Poliția de Frontieră a Republicii Moldova în perioada anilor 2009-2013 a primit investiții financiare din partea UE în mărime de 22 de milioane de euro și datorită acestor investiții sistemul de comunicare și monitorizare la frontieră s-a transformat în unul din cele mai performante.

Un rol important în asigurarea securității frontierelor RM îl joacă și Misiunea EUBAM. Din anul 2005, la hotarul dintre Moldova și Ucraina, în special, la sectorul transnistrean al acestui hotar, își satisfac serviciul zeci de colaboratori ai Misiunii EUBAM, care se subordonează direct Comisiei Europene. Inițiativa constituirii acestei misiuni a fost lansată la adresa Bruxelles-ului de către președinții Moldovei și Ucrainei, care au solicitat Uniunii Europene asistență într-o astfel de problemă delicată, cum ar fi controlul așa-zisului sector verde de frontieră, necontrolat de Chișinău, pentru că acesta, pe de o parte, este administrat de Ucraina, iar pe de altă parte – de autoritățile Transnistriei.

Această misiune a contribuit la dezvoltarea capacităților instituționale ale Poliției de Frontieră, la dezvoltarea managementului integrat al frontierei de stat, la dezvoltarea cooperării interinstituționale și internaționale.

Problema privind securizarea frontierei RM nu se rezumă la linia de demarcare a statului nostru. Atâta timp cât nu sunt adoptate măsuri de securizare a tuturor frontierelor proprii, pericole ca migrația ilegală tranfrontalieră, traficul de arme și droguri, crima organizată vor continua să persiste. Importantă în acest

sens este soluționarea problemei legate de frontiera de est a RM, la limita care o desparte de Ucraina. În acest sens, soluționarea conflictului transnistrean este prioritatea principală de securitate a țării noastre.

Bibliografie

1. Benchechi Marcel, Combaterea terorismului contemporan și consolidarea sistemului de securitate internațională, teza de doctor în drept, Chișinău, 2016, pag.117

2. Constituția Republicii Moldova adoptată la 29 iulie 1994 și intrată în vigoare la 27 august 1994.

3. Iulian Chifu, Securitatea Republicii Moldova: stabilitate politică, corupție și războiul, Chișinău, 8 octombrie 2015, www.google.com

4. Economica.net., noua strategie de securitate națională a RM, aprobată în Consiliul Suprem de Securitate, 21 iunie 2016, Agerpres.

5. Armașu V, Organizațiile și rețelele terorismului internațional în spațiul Europei de Est. Chișinău: Conferința internațională „Perfecționarea cooperării în domeniul securității naționale și regionale”, 2003, p.25-33

6. Legea Republicii Moldova cu privire la securitatea statului, nr.618 din 31.10.1995. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.10-11